

AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS GERIAMOJO VANDENS ĮSTATYMO NR. IX-433 7
STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai:

Lietuvos Respublikos geriamojo vandens įstatymo Nr. IX-433 7 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto (toliau – Įstatymo projektas) pagrindinis tikslas – įtvirtinti viešojo maitinimo įstaigų pareigą klientų (pirkėjų) prašymu kartu su tiekiamu maistu nemokamai pateikti geriamąjį vandentiekio vandenį.

Niekas žmogaus organizme daugiau neatlieka tiek daug įvairiausių funkcijų kaip vanduo: jis yra būtinas fiziologiniams virškinimo ir šalinimo procesams, palaiko ląstelių skysčių fizikinę ir cheminę pastovumą, nekintančią kūno temperatūrą. Į vandens stygių labai jautriai reaguoja žmogaus smegenys, kurių sudėtyje yra 85 proc. vandens. Labai svarbu, kad žmogus kasdien gautų reikiamą kiekį vandens. Lietuvoje būtina skatinti geriamojo vandens prieinamumo kiekvienam visuomenės nariui kultūrą, todėl teikiamu Įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad viešojo maitinimo įstaigos savo klientams kartu su maistu, jų prašymu, pateiktų nemokamai geriamąjį vandenį.

Lietuvoje tik nedidelėje dalyje viešojo maitinimo įstaigų vyrauja gastrominė tradicija klientams pateikti nemokamai vandentiekio geriamojo vandens. Geriamasis vanduo klientams reikalingas ne tik bendrajai sveikatos būklei saugoti ir palaikyti, bet gali būti reikalingas vaistams suvartoti, o šiltojo sezono metu yra būtinas siekiant išvengti dehidratacijos. Taip pat viešojo maitinimo įstaigose, kuriose leidžiama lankytis kartu su augintiniais, geriamasis vanduo reikalingas pagirdyti augintinį.

Nepaisant to, kad fasuoto vandens buteliukų pardavimas viešojo maitinimo įstaigose yra ekonomiškai reikšmingas pačioms įstaigoms, tačiau patiekiant vandentiekio vandenį būtų sumažinta plastiko sukeliamas tarša bei efektyviau išnaudojamas vandentiekiu tiekiamo vandens potencialas.

Nuo 2021 m. pradžios įsigaliojo Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2020/2184 dėl žmonėms vartoti skirtos vandens kokybės. Minėtoji Direktyva visų pirma yra skirta pateikti peržiūrėtas taisykles (Direktyva dėstoma nauja redakcija), skirtas apsaugoti žmonių sveikatą nuo žmonėms vartoti skirtos vandens užterštumo, užtikrinant, kad vanduo būtų sveikas ir švarus. Taip pat siekiama nustatyti higienos reikalavimus medžiagoms, kurios liečiasi su geriamuoju vandeniu, pagerinti prieigą prie žmonėms vartoti skirtos vandens bei nustatyti ekonomiškai efektyvų, rizika grindžiamą požiūrį į vandens kokybės stebėseną.

Be kita ko Direktyvoje nurodoma, jog turi būti gerinama prieiga prie žmonėms vartoti skirtos vandens. Todėl Direktyvos 16 straipsnio 2 dalyje nurodoma, jog atsižvelgiant į vandens paskirstymo vietas, regionines ir kultūrines perspektyvas ir aplinkybes, valstybės narės imasi būtinų priemonių pagerinti ar išlaikyti prieigą prie žmonėms vartoti skirtos vandens visiems gyventojams. Be kitų minėtame straipsnyje nurodytų priemonių, valstybėms narėms rekomenduojama skatinti nemokamai arba už nedidelį aptarnavimo mokestį siūlyti šį vandenį restoranų, valgyklų bei kitų maisto ir gėrimų tiekimo įstaigų klientams. Direktyvos nuostatos į nacionalinę teisę turi būti perkeltos iki 2023 m. sausio 12 d.

Lietuvoje ilgainiui pradėtos organizuoti geriamojo vandens iš čiaupo vartojimo akcijos, iniciatyvos. 2012 m. vyko Aplinkos ministerijos socialinė iniciatyva „Vanduo iš čiaupo – Tau geriausias“. Specialiu ženklu – lipduku ant durų, kuris informuoja, kad čia galima nemokamai

atsigerti vandens iš čiaupo, taip pat vandeniu prisipildyti savo atsineštą tarą, buvo žymimos Palangos, Vilniaus, Druskininkų, kitų miestų kavinės bei restoranai.

2014 m. visoje Lietuvoje vyko akcija „Geriamasis vanduo iš čiaupo nemokamai!“. Akcijos tikslas buvo padėti gyventojams įsitikinti, kad jų vandentiekio vanduo saugus gerti, paneigti nuo seno įsigalėjusius mitus apie vandenį iš čiaupo, nušviesti aplinkosauginius geriamojo vandens iš čiaupo vartojimo aspektus. Prie šios iniciatyvos buvo kviečiamos prisijungti ir maitinimo įstaigos. Kavinės, restoranai, barai, viešbučiai, dalyvaujantys akcijoje, galėjo gauti lipduką, kuris nurodė, jog būtent toje vietoje lankytojai ir svečiai vaišinami nemokamu vandeniu iš čiaupo.

2021 m. liepos mėn. Vilniaus rotušėje pristatyta bent tris mėnesius truksianti iniciatyva – akcija „Gerk tyrą Vilniaus vandenį“, kurios metu bendrovė „Vilniaus vandenys“ nemokamą vandenį siūlysiantiems restoranams ir viešbučiams žadėjo kompensuoti iki 12 tūkst. stiklinių vandens. Teigiama, kad Vilniaus vanduo yra kokybiškas, o be to, norima paskatinti atsisakyti vandens vartojimo plastiko taroje. Memorandumą taip pat pasirašė ir miesto turizmo skatinimo agentūros „Go Vilnius“, Lietuvos viešbučių ir restoranų asociacijos, Lietuvos atsakingo verslo asociacijos bei verslo atstovai, prie socialinės iniciatyvos kvietė prisijungti ir kitus verslus bei ne pelno siekiančias organizacijas.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai:

Įstatymo projekto iniciatorius ir rengėjas yra Seimo narys Lukas Savickas.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai:

Šiuo metu galiojančiuose įstatymuose nėra įtvirtintos pareigos viešojo maitinimo įstaigose klientų (pirkėjų) prašymu nemokamai pateikti geriamąjį vandentiekio vandenį.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama:

Įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad viešojo maitinimo įstaigos klientų (pirkėjų) prašymu kartu su tiekiamu maistu turi nemokamai pateikti teisės aktų nustatytus saugos ir kokybės reikalavimus atitinkantį geriamąjį vandenį. Geriamasis vanduo privalo būti saugus bei kokybiškas ir atitikti geriamo vandens kokybės reikalavimus, kurie nustatyti Lietuvos higienos normoje HN 24:2003 „Geriamojo vandens saugos ir kokybės reikalavimai“, patvirtintoje Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. liepos 23 d. įsakymu Nr. V-455 „Dėl Lietuvos higienos normos HN 24:2003 „Geriamojo vandens saugos ir kokybės reikalavimai“ patvirtinimo“.

Siūlomi pakeitimai taip pat prisidės prie plastiko sukeltos taršos mažinimo, efektyvaus vandentiekio tiekiamo vandens potencialo išnaudojimo ir gyventojų vandens vartojimo įpročių formavimo.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta:

Priėmus Įstatymo projektą neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai:

Įstatymas neigiamos įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai:

Įstatymas turės poveikį verslo sąlygoms ir jo plėtrai dėl galimo fasuotų vandens buteliukų pardavimų sumažėjimo bei išlaidų vandentiekio geriamojo vandens pateikimui.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams:

Įstatymo projektas strateginio lygmens planavimo dokumentams neprieštarauja.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios:

Priėmus Įstatymo projektą, turėtų būti įvertinti ir esant poreikiui pakeisti Įstatymo įgyvendinamieji teisės aktai.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka:

Įstatymo projektas parengtas laikantis nustatytų reikalavimų.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus:

Įstatymo projektas neprieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos teisei.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti:

Lietuvos Respublikos Vyriausybė arba jos įgaliota institucija iki 2021 m. gruodžio 31 d. turės parengti ir patvirtinti būtinus šio įstatymo įgyvendinimui poįstatyminius teisės aktus.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais):

Įstatymo įgyvendinimas papildomų valstybės biudžeto lėšų nepareikalaus.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados:

Įstatymo projekto rengimo metu specialistų vertinimo ir išvadų neprašyta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis:

Reikšminiai įstatymo projekto žodžiai, kurių reikia šiam įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą: „geriamasis vanduo“, „viešojo maitinimo įstaigos“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai:

Nėra.

Teikia

Seimo narys Lukas Savickas